

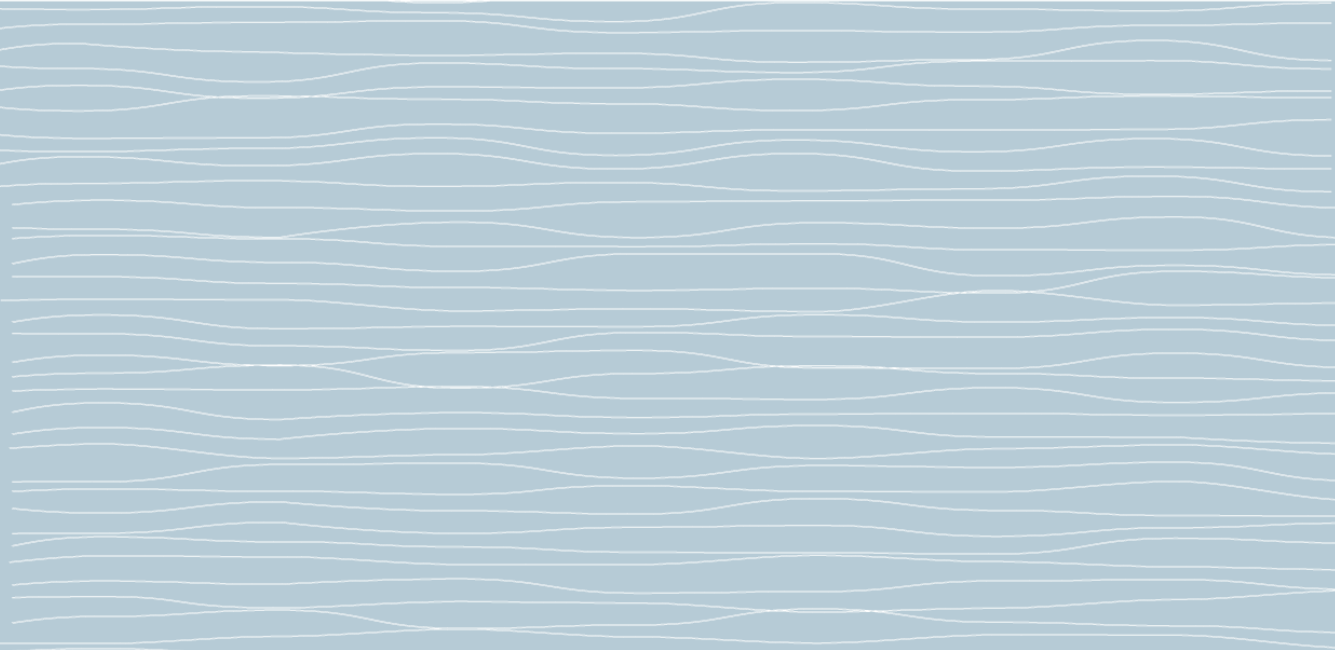
FRÅN IUI TILL IFN: OMSTÄLLNINGEN, NULÄGET OCH FRAMTIDEN

MAGNUS HENREKSON

SÄRTRYCK ur Magnus Henrekson, red. (2009), *IFN/IUI 1939–2009*.

Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling.

Stockholm: Ekerlids.

FRÅN IUI TILL IFN: OMSTÄLLNINGEN, NULÄGET OCH FRAMTIDEN*

MAGNUS HENREKSON

När Industriens Utredningsinstitut etablerades 1939 sågs det som självklart att industrin var grunden för landets välstånd. Institutets namn beskrev alltså precis vad forsknings- och utredningsverksamheten skulle inrikta sig på. Logotypen lanserades 1942. Dess rykande fabrikksskorstenar var vid denna tid en symbol som förebådade en rikare framtid buren framför allt av en snabb industriell tillväxt. En förutsättning för institutets bildande var Asea-chefen Sigfrid Edströms insikt att, om näringslivets egna synpunkter och problem skulle få tyngd i den ekonomisk-politiska diskussionen, då fordrades genomarbetade underlag byggande på objektivt klarläggande av fakta, dvs. egna kvalificerade utredningar.

Ingvar Svennilson tillträdde som chef i september 1941. Denne lyckades med styrelseordföranden Sigfrid Edströms stöd att på knappt två år omvandla ett ekonomisk-politiskt sekretariat för näringslivets huvudorganisationer till ett självständigt forskningsinstitut med inriktning mot tillämpad nationalekonomi. I skriften *Industriproblem 1943*, utgiven i samband med Sigfrid Edströms avgång som styrelseordförande, beskrev sig IUI som ett *forskningsinstitut*: ”det allmänna syftet för institutets verksamhet, att taga upp ekonomisk forskning, som främjar den industriella utvecklingen” (s. 115). Sedan dess har en viktig princip varit att institutet inte åtar sig konsultuppdrag från enskilda företag eller organisationer.¹ Tidigt vidgades forskningsuppdraget till att även inrymma studier av den privata tjänstesektorn, den offentliga sektorn, jordbruket och bostadssektorn (Eliasson 1979).

---

* Under arbetet med detta kapitel har jag erhållit värdefulla synpunkter från flera personer. Ett särskilt tack till Göran Albinsson Bruhner, Robin Douhan, Henrik Horn, Henrik Jordahl, Lars Persson och Fredrik Sjöholm.

¹ Se även Nabseth (1969, s. 10).

Institutets namn var således redan inom några år efter starten missvisande. Samtidigt blev förkortningen allt fastare etablerad och hela namnet uttalades allt mer sällan. I de fall förkortningen stavades ut var man tvungen att i samma andetag förklara att namnet egentligen var missvisande; institutet gör ju inte främst utredningar och ”Industriens” är en upplysning om huvudmannskapet och inte om utredningsobjekten.² Och att hålla fast vid industriskorstenarna i logotypen var inte hållbart, även om de hade en viss ”retro”-attraktion. Rykande skorstenar ger numera snarare associationer till miljöförstöring och icke hållbar utveckling än till framsteg. Skorstenarna fungerade heller inte längre som symbol för ett näringsliv som handlar mer om hjärnkraft än om järnkraft.

I början av 2006 skedde ett namnbyte till Institutet för Näringslivsforskning, ett namn som näst intill perfekt avspeglar vår verksamhet. Vi fick också en ny logotyp i form av ett bladverk. Ett knappt år senare lyckades vi köpa loss internetdomännamnet ”IFN.se”, vilket gjorde att vi kunde lansera en ny slagkraftig förkortning. Efter mindre än tre år är den väl inarbetad både i Sverige och internationellt.

I samband med vd-bytet i slutet av 2005 framförde huvudmannen starka krav på ökning av institutets relevans och synlighet med bevarad vetenskaplig kvalitet. Arbetet härmed påbörjades omgående. Det allra viktigaste var att tydligt definiera vårt uppdrag och förankra detta hos medarbetarna. Utgångspunkten var § 1 i Stiftelsens stadgar: ”Stiftelsen Institutet för Näringslivsforskning har grundats av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund med uppgift att bedriva forskning rörande de ekonomiska och sociala förhållanden som är av betydelse för den industriella utvecklingen.” Utifrån detta allmänna mål formulerades IFN:s uppdrag nu på följande sätt:

- Bedriva oberoende forskning på hög internationell akademisk nivå – baserad på nationalekonomiska metoder – inom områden som är av betydelse för näringslivet i Sverige och internationellt.
- Bidra med högkvalitativa analyser och policyrekommendationer till offentliga och privata beslutsfattare på områden av hög relevans för det svenska näringslivet.
- Sprida forskningsresultat genom publikationer och seminarier samt genom kommentarer och analyser i media.

För att vi på bästa möjliga sätt skall kunna fylla vårt uppdrag har – utöver vad som redan nämnts – en rad åtgärder vidtagits:

² Vid tiden för institutets bildande förefaller begreppet industri ha legat närmare det engelska begreppet *industry*, medan det numera får betraktas som synonymt med engelskans *manufacturing*.

- Utöver att utföra och publicera egen forskning ingår det nu explicit i forskares arbetsuppgifter att på lämpligt sätt bidra till att forskningsresultat kommuniceras även utanför forskarsamhället.
- Den forskning som bedrivs skall vara relevant för näringslivet. Därför har den dataintensiva empiriska forskningen stärkts, bl.a. genom några strategiska forskarrekruteringsåtgärder och ökade resurser för dataassistans.
- Institutet rekryterade en kvalificerad kommunikationschef som byggde upp en kommunikationsstrategi.³
- En modell för policyseminarier har tagits fram och tillämpas i samband med lansering av nya skrifter och besök av intressanta gästforskare för att nå ut i frågor som har ett bredare intresse.
- Nya skriftserier som vänder sig till ledande experter, beslutsfattare, och journalister har lanserats i syfte att nå ut med forskningsresultat av relevans för näringslivet: (i) ett nyhetsbrev som utkommer tre gånger per år med korta beskrivningar av senaste nytt från forskningsfronten; (ii) mer omfattande översikter av specifika forskningsområden; och (iii) en Policy Paper-serie där vi ger ut forskningsrapporter med stor relevans för aktuella näringslivsrelaterade problem. För att synliggöra allt som produceras och publiceras vid institutet finns därutöver skriftserier för artiklar i dagspress, recensioner och populärvetenskapliga bidrag.
- I samband med namnbytet och moderniseringen av den grafiska profilen har vi byggt en helt ny webbplats. Även ett nytt intranät har byggts och ett omfattande arbete för att digitalisera institutets alla tidigare utgivna skrifter håller på att slutföras.
- Forskarna har genomgått utbildning i extern kommunikation.
- Ett omfattande adressregister över våra viktigaste målgrupper har byggts upp, vilket fortlöpande underhålls.
- Nya affilieringsformer har utvecklats.
- Ett gästforskarprogram med egen budget, som en av forskarna ansvarar för, har sätts.
- En utökad intern karriärstege har skapats med fyra olika steg för disputerade forskare med explicita krav för vad som erfordras i form av meritering för varje

---

³ IFN:s första kommunikationschef var Sofia Strömberg, medgrundare till kommunikationsbyrån Springtime. Hon arbetade vid IFN i nästan två och ett halvt år från januari 2006 och hennes insatser för IFN i detta formativa skede var av utomordentligt stor betydelse.

nytt steg.⁴ Stegen är relaterade till forskarens absoluta meritering och är därför inte någon källa till formella hierarkier eller intern konkurrens om formella positioner eller resurser.

Den omställnings- och förnyelseprocess som påbörjades vid årsskiftet 2005/2006 är våren 2009 i stort sett genomförd. Vi betonar i mycket högre grad än tidigare vikten av att ställa politik-relevanta forskningsfrågor, och särskilt näringspolitiskt relevanta frågor. Detta kan låta som en truism; ingen forskning eller forskningsfält kan överleva långsiktigt utan att uppfattas som relevant utanför den egna kretsen. Det finns dock flera vägar att nå målet. Ett vanligt förekommande sätt är att utifrån inomvetenskapliga diskussioner identifiera forskningsfrågor och metod. Men utgångspunkten kan även tas i en fråga som allmänt uppfattas vara av stor betydelse för samhällets och det ekonomiska systemets förmåga att generera välbefinnande. Därefter består den vetenskapliga kompetensen i att välja de teoretiska verktyg och metoder som är mest lämpliga för att besvara frågan. Förmågan att ställa och svara på en politik-relevant fråga och inte den metodologiska färdigheten blir det viktigaste konkurrensmedlet.

Den ökade fokuseringen på politik-relevant forskning innebär på intet sätt att vi tummar på den vetenskapliga kvaliteten. De bästa tillgängliga analysverktygen ska användas för att identifiera nya och viktiga ekonomiska samband och effekter. Endast på så sätt kan vi vinna trovärdighet bland framstående forskare och av ledande experter och beslutsfattare, vilket är en förutsättning för att kunna utföra det som på universiteten kallas "den tredje uppgiften". Genom att ställa forskningsfrågor som är av hög relevans även utanför den snäva forskarkretsen har vi goda möjligheter att kommunicera våra resultat till det omgivande samhället. Utmaningen ligger i att kunna göra detta på ett intresseväckande, slagkraftigt och samtidigt trovärdigt sätt.

Det finns inte heller någon nödvändig motsättning mellan metodskicklighet och policy-relevans i forskningen. Forskningsmetoder utvecklas för att lösa faktiska problem som tillämpade forskare möter. Exempelvis utvecklas ständigt ekonometriska metoder för hantering av olika former av dataproblem. Ingen vill anlita en läkare som inte använder bästa möjliga metod för diagnos och behandling. Så varför förlita sig på ekonomisk-politiska debattörer som på motsvarande sätt inte utnyttjar den bästa verktyglådan som erbjuds?

---

4 De fyra stegen är: s.k. *tenure track*-anställning, fast forskartjänst, docenttjänst och Senior Research Fellow ("professors"-tjänst).

HUR VÄRDERA FORSKNING?

Den förre Asea/ABB-chefen Percy Barnevik brukade säga att ”vi gör det vi mäter”.⁵ Tendensen hos människor att krasst göra det som mäts kan tyckas indikera en uppgivenhet och cynism inför högre ideal och målsättningar. Många vill säkert tro att det inte gäller en verksamhet som akademisk forskning – borde inte åtminstone här det personliga intresset, nyfikenheten och vetenskapliga ideal vara avgörande för val av forskningsfrågor och metod? Verkligheten är tyvärr en annan. Det finns klara belegg för att valet av mått på forskningsproduktionen får en avgörande betydelse för incitamentsstrukturen och därmed också för hela forskningsmiljön (Holcombe 2004). Det eller de mått vi använder ger signaler om vilket slags forskning som anses viktig och värdefull. Måttet blir därmed styrande för valet av forskningsproblem och publiceringskanaler.⁶

Problemet kan inte undvikas genom att avstå från att mäta. Den snabba expansionen av det globala forskarsamhället och den ökade specialiseringen har gjort ”forskningsmarknaden” större men också mer svåröverskådlig. National ekonomin som ämne bygger visserligen till stor del på ett gemensamt idégods av generella nationalekonomiska begrepp och teorier. Forskningsfronten är dock betydligt mer fragmenterad och utgörs av en rad underdiscipliner med långt driven specialisering. Med specialiseringen ökar kostnaden att ha personlig kännedom om personers och institutioners kvalitet. Samtidigt har det ökade informationsflödet inom forskningen som skett genom bl.a. Internets framväxt kraftigt ökat behovet av att jämföra institutioner och individer. Tillsammans har dessa två utvecklingstendenser lett till en ökad fokusering på kvalitetsmått. Problemet är att kvalitet inte kan mätas perfekt, och de mått som finns tillgängliga, såväl i nationalekonomi som i andra ämnen, är konstruerade av individer med egna syften och intressen, vilket riskerar att redan *a priori* gynna eller missgynna olika slags forskning.

Vad vill vi fånga i ett mått på nationalekonomisk forskningskvalitet? Citeringsbaserade mått är de i särklass vanligaste, men är god forskning nödvändigtvis den som citeras mest? Är tidskriftsartiklar det viktigaste sättet att föra ut forskningsresultat eller vill vi även ta med läroböcker, monografier och bokkapitel som mått på produktivitet och inflytande? Är det viktigaste vilken tidskrift en artikel blivit publicerad i eller hur många citeringar den får? Hur hanterar vi att vissa underdiscipliner publicerar många fler artiklar och därmed får fler citeringar? Hur värderar vi en forskare som publicerat en artikel med få citeringar i en högt

⁵ Även ledande forskare som Holmström och Milgrom (1991) har pekat på denna möjlighet.

⁶ Som visas av Henrekson och Waldenström (2007) påverkas rangordningen och fördelningen av forskningsprestationer kraftigt av vilket mått som används.

rankad tidskrift jämfört med en forskare med flera välciterade artiklar i en lägre rankad specialtidskrift? Bryr vi oss om forskningsresultatens inflytande utanför den akademiska världen? Varje institution som börjar mäta vad den åstadkommer måste ha ett eget genomtänkt svar på dessa frågor.

En hög forskningsproduktivitet är ett nödvändigt villkor för att IFN skall vara framgångsrikt. Med hög produktivitet avses kvalitetsjusterad forskningsproduktion per forskare. I princip skall all forskning vid IFN först göras tillgänglig i institutets egen Working Paper-serie. Kvaliteten på forskningen avgörs dock inte slutgiltigt förrän den publicerats och ett Working Paper som inte till slut blir publicerat i någon annan lämplig form får bedömas ha ett försumbart värde.

Att värdera ett forskningsarbete är inte enkelt. Det finns många olika typer av publiceringskanaler som måste värderas relativt varandra. I normalfallet är målet att forskningen ska publiceras i en *referee*-granskad tidskrift inom fältet nationalekonomi (*economics*). Strävan är att publicera i en så högt rankad tidskrift som möjligt. För att lyckas med detta krävs i regel en hög grad av originalitet, hantverksskicklighet och akribi, men också att uppsatsen presenterats på ledande internationella konferenser och dessutom via seminariepresentationer eller på annat sätt blivit väl känd bland de ledande forskarna på det aktuella området.

På IFN har vi utvecklat och förankrat ett poängsättningsystem för kvalitetsjustering av våra tidskriftspublikationer. I normalfallet publicerar IFN:s forskare i nationalekonomiska tidskrifter, men i vissa fall är det aktuellt att publicera i tidskrifter som sorterar under andra discipliner. Även dessa publiceringar poängsätts. Absoluta toppubliceringar åsätts tio poäng⁷ medan det stora flertalet tidskrifter ger tre poäng förutsatt att de är med i *Social Sciences Citation Index* (SSCI). Tidskrifter strax under den absoluta toppen ger i vårt system sex poäng och ambitionen är att försöka nå den nivån. Om arbeten blir refuserade av två à tre olika tidskrifter på högre nivå är det angeläget att prioritera att arbetet över huvud taget blir publicerat. Det är viktigt att få en rimlig avvägning mellan benägenheten att fortsätta putsa på en uppsats långt bortom den punkt då marginalintäkten i form av högre kvalitet är lika med marginalkostnaden, men samtidigt ge tillräckligt starka incitament att försöka nå den nivå som erfordras för publicering i de yppersta tidskrifterna.⁸

Kapitel i antologier åsätts i regel lägre poäng, men vilket förlaget är inverkar på

7 Bidrag i *American Economic Review*, *Journal of Political Economy*, *Quarterly Journal of Economics* och *Econometrica*.

8 Som framgår av Göran Albinsson Bruhner (2009) fanns denna problematik även på 1950-talets IUI. Han skriver: "Men eftersom IUI betalade lönerna och även efemärt vetande kunde ha meritvärde tenderade forskarna att i all oändlighet putsa på sina rapporter."

bedömningen. Publiceringar i tidskrifter utanför nationalekonomi har inlemmats i det interna poängsystemet. Poängsystemet är transparent och presenteras årligen i IFN:s *Årsbok*. Här finns även en totalsumma för samtliga forskare på institutet, och en jämförelse med tidigare år. I totalsumman görs nedjusteringar om arbeten är utförda av affilierade forskare eller skrivna tillsammans med författare utanför IFN.

Redogörelsen ovan torde göra det uppenbart att ett enskilt mått inte kan fånga den volym forskning som produceras vid institutet. Vi mäter därför årligen flera saker: antalet utgivna Working Papers, det totala antalet internationella publiceringar, antalet artiklar i *referee*-granskade tidskrifter och det totala antalet publiceringspoäng enligt IFN:s poängskala.

Det är vår övertygelse att resultatmätningen är en viktig bidragande orsak till den kraftiga ökningen både i antalet publiceringar och antalet publiceringspoäng på senare år. Den som vill fördjupa sig i detta hänvisas till kapitlet ”Forskningen i sammandrag” i IFN:s *Årsbok* fr.o.m. år 2006.

Fram till mitten av 1990-talet publicerades en stor del av IUI-forskningen endast i form av böcker och antologier, ofta på svenska. I dag redovisas forskning, med få undantag, i en form som är avsedd för publicering i en internationell vetenskaplig tidskrift. Dagens tidskriftsartiklar är i hög grad standardiserade och uppsatser som publiceras är specialiserade och frågeställningen är för det mesta starkt renodlad. Man kan fråga sig om det är rätt att IFN:s forskare ska tvingas in i denna mall. Finns det inte alternativa vägar? Svaret är ett definitivt nej. Förställningen att forskningsresultat är kvalitetssäkrade och därmed beaktansvärda endast om de antagits för publicering i en *referee*-granskad publikation är numera så allmänt omfattad att det skulle vara omöjligt att välja en annan väg. Officiella dokument som Budgetpropositionen och Finanspolitiska rådets rapport innehåller numera mycket digra referenslistor till akademiska arbeten.⁹

I stället är vår strategi att med publicerade forskningsresultat i ryggen även skriva mer lättillgängligt för att nå en bredare publik. Eftersom denna s.k. tredje uppgift, dvs. att kommunicera sin forskning även utanför forskarsamhället, numera explicit ingår i IFN:s verksamhet, blir det även viktigt att publicera på svenska. Det vanligaste är bidrag till svenskspråkiga tidskrifter som *Ekonomisk Debatt*, *Ekonomiska Samfundets Tidskrift* och *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, medverkan i samlingsvolym, expertrapporter till utredningar och egna böcker. Det handlar ofta om popularisering av egen och andras forskning, men också om att på forskningsbasis göra analyser av frågor av hög ekonomisk-politisk relevans. Ambitionen är alltid att det ska finnas en avnämare som beställer och sedan pub-

⁹ Se t.ex. regeringens proposition 2008/09:1 (Budgetpropositionen för 2009) och *Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2008*.

licerar rapporten (myndighet, departement, intresseorganisation osv.) eller är vilig att ge ut den (tidskrift, förlag).

För att skapa en naturlig kanal för policyinriktade uppsatser med stor näringslivsrelevans – skrivna på svenska eller engelska – startade vi 2006 en ny skriftserie kallad IFN Policy Papers.

Med början våren 2007 startades en skriftserie under rubriken Forskningsöversikter. Där samlar vi kortare och längre rapporter som ger en översikt av forskningsläget inom områden som är centrala för IFN. Översikterna ska vara författade av IFN-forskare. De kortare översikterna har i regel tidigare publicerats i IFN:s nyhetsbrev. Övriga forskningsöversikter är ofta resultatet av de enskilda forskarnas samarbeten med myndigheter och andra uppdragsgivare.

För att ytterligare synliggöra insatser inom ramen för den tredje uppgiften listas numera också populärvetenskapliga artiklar i tidskrifter som *Axess*, *Magasinet Neo* och *Arena*. Slutligen finns en skriftserie där alla debattartiklar i dagspress och andra tidningar listas.

Sammantaget innebär dessa skriftserier att allt som publiceras av IFN:s medarbetare numera synliggörs och kvantifieras.

FINANSIERINGEN

IUI startade i blygsam skala och hade till en början inte mer än två forskare/utredare anställda utöver chefen. Inom några år följde en snabb utbyggnad och institutet hade i slutet av 1940-talet drygt 20 fast anställda. I slutet av 1960-talet hade institutet vuxit till ca 35 heltidsanställda, varav drygt 20 hade akademisk utbildning (Nabseth 1969)

Den tekniska utvecklingen har på senare år kraftigt minskat behovet av sekreterare och annan administrativ personal. Det totala antalet anställda forskare har länge legat på knappt 20 av en total personalstyrka på ca 25 personer. Därutöver har ett antal externa forskare varit knutna till IUI inom ramen för enskilda projekt. Under de allra senaste åren har en viss expansion skett och vintern 2009 hade IFN 23 anställda forskare och 15 forskare med en formell affiliering till IFN.

Från början täckte anslag från SAF och Industriförbundet hela budgeten, men den snabba expansionen av verksamheten efter Ingvar Svennilsons tillträde som chef förutsatte bidrag från andra håll. Staten blev under en tid en viktig finansiär i samband med att IUI involverades i arbetet med långtidsutredningarna (Åberg 2009). I mitten av 1970-talet täckte basanslaget i regel ca två tredjedelar av budgeten. Basanslaget förblev högt fram till början av 1990-talet. Så sent som 1991 var bidraget från huvudmännen 10 miljoner kronor, vilket täckte ca 65 procent

av de totala kostnaderna. Under 90-talskrisen sänktes basanslaget till 9 miljoner kronor. Det höjdes sedan i ett par steg under andra hälften av 1990-talet och år 2000 höjdes insatsen från huvudmännen till 12 miljoner, vilket innebar att basanslaget detta år räckte till att täcka två tredjedelar av verksamheten.

Basanslaget har inte höjts sedan år 2000 medan verksamheten mätt i antal forskare expanderat något och kostnaderna av naturliga skäl stigit med lönekostnadsindex för framstående forskarutbildade nationalekonomer. Detta har gjort att basanslaget år 2009 endast motsvarar drygt 35 procent av de totala kostnaderna. Dessa 35 procent täcker i princip bara fasta kostnader och löner för administrativ personal och institutets ledning. Med andra ord är institutet i dag i ett läge där 100 procent av forskarnas löner finansieras via externa forskningsanslag, vilket gör verksamheten extremt konkurrensutsatt; det finns i princip inte utrymme för att ha en enda forskare anställd som inte har ett så starkt CV att denne kan erhålla externa anslag i konkurrens.

Den ökade graden av externfinansiering har också förändrat styrelsens roll vad gäller forskningens inriktning. Fram till mitten av 1990-talet godkändes alla projekt i styrelsen, men när de väl var beslutade förekom ingen vidare inblandning rörande problemformulering, metodval och genomförande. Principen att allt skulle publiceras var en viktig garant för att värna institutets och de enskilda forskarnas integritet (Wallander 2009, Eliasson 2009). I dag när externfinansieringen blivit helt dominerande så beslutar inte längre styrelsen om enskilda projekt utan dessa bestäms av ledningen och enskilda forskare. Restriktionen ligger snarare i relevanskravet, dvs. att verksamheten totalt sett ligger i linje med uppdraget så som det i dag formuleras.

Det skulle vara helt orealistiskt att enbart på basis av individuella externa forskningsanslag driva en verksamhet med anställningstrygghet för enskilda forskare som arbetar långsiktigt. Lösningen ligger i att kraftsamla kring ett begränsat antal centrala forskningsområden och hitta långsiktiga grundfinansiärer till vart och ett av dessa.

Hittills har vi fokuserat på fyra programområden:

- Globaliseringen och företagen
- Entreprenörskapets ekonomi
- Tjänstesektorns ekonomi
- Elmarknadens ekonomi

Varje programområde har en chef som ansvarar för projektledning, finansiering, konferenser, resultatredovisning osv.

Programmet *Globaliseringen och företagen* har erhållit ett femårigt anslag på 4 miljoner kronor per år av Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse. *Entrepre-*

nörsforskningsprogrammet har sedan den 1 januari 2007 ett sjuårigt anslag på 3 miljoner kronor per år från Gustaf Douglas med familj.

Programmet *Tjänstesektorns ekonomi* fick under de första åren ett anslag från Teknikföretagen och Almega, från 2009 endast från Almega. Sedan den 1 juli 2007 erhålls ett större flerårigt anslag från Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse.

Programmet *Elmarknadens ekonomi* finansieras av ett stort anslag från Fortum, Vattenfall, E.ON och Svenska Kraftnät via Elforsk (de svenska elföretagens forsknings- och utvecklingsbolag) samt från Energimyndigheten och SCA.

Till detta kommer att enskilda forskare söker individuella anslag för sina projekt, vilket då sker i konkurrens med forskare från universitetsvärlden. Forskare vid IFN har på senare år erhållit projektanslag från såväl de ledande statliga forskningsfinansiärerna Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle (FAS), som från privata forskningsstiftelser som Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse, Torsten och Ragnar Söderbergs Stiftelser och Catarina och Sven Hagströmers Stiftelse.

Härmed riktas ett varmt tack till samtliga finansiärer. I detta sammanhang vill jag även passa på att tacka Jacob Palmstierna. I maj 2006 åkte jag på en konferens för entreprenörsforskare i Amsterdam. I bokhandeln på Arlanda flygplats råkade jag få syn på och köpte Carl Ugglas (2006) då nyutkomna biografi över Staffan Burenstam Linder. I boken beskrevs Burenstam Linders och Palmstiernas framgångsrika samarbete med att hitta finansiärer till alla de projekt som sättes under Burenstam Linders rektorsperiod vid Handelshögskolan i Stockholm. Detta inspirerade mig att kontakta Jacob Palmstierna för att höra om hans intresse för att bli rådgivare i sökandet efter nya finansiärer och nya typer av finansieringsformer. Samarbetet har hittills varit både lyckosamt och utomordentligt inspirerande.

ÅTERSTÅENDE OCH EVIGA UTMANINGAR

IFN står i dag starkt forskningsmässigt, finansiellt och personellt. Vi kan visa på hög, och på senare tid kraftigt ökad, produktivitet i de för oss relevanta dimensionerna. Även om vi i stort sett genomfört den omställningsprocess som påbörjades i slutet av 2005 kan vi inte slå oss till ro. Forskning med syfte att sätta avtryck är en exceptionellt konkurrensutsatt verksamhet. Att komma tvåa med ett forskningsresultat har inget värde och det är ofta många kompetenta forskare inom ett område som strävar efter att komma först. Konkurrensen ökade betydligt under senare delen av 1900-talet. Exempelvis visar Goyal m.fl. (2006)

att antalet ekonomer som författat minst ett vetenskapligt verk som ingår i databasen *EconLit* ökade från 33 000 under 1970-talet till 81 000 under 1990-talet. Allt tyder på att antalet fortsatt att öka det senaste decenniet och att trenden kommer att bestå.¹⁰

Detta gör att verksamheten kan liknas vid ett s.k. *Red Queen Game* där aktörerna, i detta fall forskarna, är tvungna att, så länge konkurrensen är ökande, springa allt fortare bara för att stå still.¹¹

Att konsolidera dagens höga produktivitet och kvalitet i forskningen är därför en ständig utmaning som kräver fortlöpande ansträngningar och nysatsningar. Till följd av det stora antalet aktörer och den kraftiga specialiseringen räcker det inte att göra god forskning. Det krävs betydande ”marknadsföring” av den enskilde forskaren i form av konferenspresentationer, externa seminarier och nätverkande för att få fullt genomslag för det egna arbetet, oavsett om det i sig är av hög kvalitet.¹² Här finns fortfarande utrymme för förbättringar: bli än mer utåtriktade, resa mera, säkerställa att IFN:s forskare kommer in i de för var och en viktigaste internationella nätverken, ha fler ledande gästforskare inom våra områden och själva anordna välfokuserade konferenser där de bästa internationella forskarna medverkar. Vi måste också fortsätta att utveckla forskningsstrategier där interaktionen mellan politik-frågeställningar och teori/empiri står i centrum. Att IFN:s forskare möter ledande beslutsfattare och experter som arbetar med de frågor vi forskar om är ett viktigt sätt att skapa en konkurrensfördel.

I allians med entreprenören Rune Andersson och Mellby Gård AB gick IFN in som partner (tillsammans med Forum för småföretagsforskning och Tillväxtverket) i det prestigefyllda forskningspriset *Global Award for Entrepreneurship Research* (www.e-award.org).¹³ Vår förhoppning och ambition är att genom priset ytterligare stärka forskningen om entreprenörskapets betydelse för samhällsutvecklingen. Vi hoppas också att priset ska bli en viktig strategisk resurs för IFN och vårt entreprenörsforskningsprogram. Vårt huvudmannaskap för *Global*

10 Databasen Research Papers in Economics (RePEc; www.repec.org) innehöll vintern 2009 drygt 700 000 uppsatser skrivna av 20 000 forskare och bara från Europa finns 10 500 forskare från 2065 institutioner listade. Och denna databas är inte på något sätt heltäckande.

11 Benämningen anspelar på en episod i Lewis Carrolls andra bok om Alice, *Alice i spegellandet* (1871). I en tävling för att försöka bli drottning visar det sig att Alice måste springa så fort hon kan för att förbli på samma ställe, och ”om man vill komma någonstans måste man springa minst dubbelt så fort.” Denna analogi används ofta i evolutionär biologi. Inom nationalekonomi har den framför allt använts av William Baumol (t.ex. 2002) för att förklara varför även stora företag med en dominerande marknadsposition måste fortsätta att innovera och investera i FoU för att överleva.

12 Laband och Tollison (2003) har t.ex. visat att en uppsats som blivit topppublicerad i normalfallet inte alls hade presenterats utanför den egna institutionen år 1974 och i genomsnitt tackades fyra personer för synpunkter. Motsvarande siffra 1999 var nästan fem presentationer och tio avtackade personer.

13 Priset presenteras närmare i Braunherhjem och Henrekson (2009).

Award ökar våra möjligheter till utbyten och medförfattarskap med de ledande forskarna och institutionerna i världen på detta för oss centrala område.

Det är också ett stort flöde av nya forskare till IFN – 14 av dagens 23 forskare har börjat på IFN år 2006 eller senare. Därmed krävs en fortlöpan utbildning och inskolning av nya forskare så att de når hög internationell klass och bidrar till den tredje uppgiften. Det är samtidigt viktigt för kreativiteten att det finns en rörlighet in och ut på IFN även i framtiden. Institutet ska knappast vara en arbetsplats där man börjar som nydisputerad och sedan stannar fram till pensionen. Gunnar Törnqvist (2009) beskriver denna rörlighet:

Ett inslag i verksamheten, som framträder tydligt om man följer den under några år, gäller omsättningen av forskare. Rörligheten in och ut på IUI har enligt min erfarenhet alltid varit betydligt större än vid de flesta institutioner vid svenska universitet.

En ständig utmaning är att klara finansieringen; i storleksordningen 18 miljoner kronor måste årligen anskaffas från externa finansiärer. Detta är en krävande uppgift, men samtidigt bidrar kravet till att skapa en hög grad av relevans i forskningen. En förutsättning för att det höga externa finansieringskravet ska vara en tillgång är att det finns en långsiktighet hos våra finansiärer. På universiteten betraktas i dag ett treårigt anslag i praktiken som mycket långsiktigt och i de flesta fall får forskaren nöja sig med betydligt kortare anslag. Under sådana förhållanden går det inte att initiera större forskningsprogram som först efter fyra till fem år kan ge hög avkastning. Ambitionen är att huvuddelen av IFN:s verksamhet ska bestå av långsiktiga program där vid varje enskild tidpunkt ett eller två av dessa befinner sig i en högproduktiv fas.

För institutets ledning är den stora och eviga utmaningen att värna miljön så att den fortsätter att vara en kreativ plats där produktiviteten är hög. Att åstadkomma detta är en ständigt pågående läroprocess som förutsätter en kontinuerlig uppbyggnad av nytt strukturkapital och en organisationskultur inriktad på framgång i de för oss relevanta dimensionerna.

De många berättelserna i denna volym visar att institutet har spelat en stor och viktig roll i det svenska samhället. En viktig ingrediens i ett recept för fortsatt framgång är övertygelsen hos medarbetarna om att det som görs på IFN är viktigt inte bara för den egna meriteringen utan också i ett vidare perspektiv.

REFERENSER

- Albinsson Bruhner, Göran (2009), "Gyllene år". I denna volym.
 Baumol, William J. (2002), *The Free-Market Innovation Machine*. Princeton och Oxford: Princeton University Press.

- Braunerhjelm, Pontus och Magnus Henrekson (2009), "Global Award for Entrepreneurship Research: En presentation". *Ekonomisk Debatt*, årg. 37, nr 1, 19–30.
- Eliasson, Gunnar (1979), "Företagen i marknadsekonomin – IUI:s forskning under 40 år". I *IUI 40 år 1939–1979*. Stockholm: IUI.
- Goyal, Sanjeev, Marco J. van der Leij och José Luis González (2006), "Economics: An Emerging Small World". *Journal of Political Economy*, vol. 114, nr 2, 403–412.
- Henrekson, Magnus och Daniel Waldenström (2007), "How Should Research Performance Be Measured?". IFN Working Paper nr 712.
- Holcombe, Ronald G. (2004), "The National Research Council Ranking of Research Universities: Its Impact on Research in Economics". *Econ Journal Watch*, vol. 1, nr 3, 498–514.
- Holmström, Bengt och Paul M. Milgrom (1991), "Multitask Principal-Agent Analyses: Incentive Contracts, Asset Ownership, and Job Design". *Journal of Law, Economics and Organization*, vol. 7, nr 1, 24–52.
- Industriens Utredningsinstitut (1943), *Industriproblem 1943*. Stockholm: IUI.
- Laband, David N. och Robert D. Tollison (2003), "Dry Holes in Economic Research". *Kyklos*, vol. 56, nr 2, 161–174.
- Nabseth, Lars (1969), "Industriens Utredningsinstitut 1939–1969". I *Verksamhetsåret 1969. Institutets verksamhet under 30 år*. Stockholm: IUI.
- Törnqvist, Gunnar (2009), "IUI i retrospektiv". I denna volym.
- Uggla, Carl (2006), *Staffan Burenstam Linder: den visionära handlingsmänniskan*. Stockholm: Ekerlids.

FÖRFATTARPRESANTATION

Magnus Henrekson är professor och vd för IFN. För en presentation hänvisas till kapitel 1 i denna volym.